

Ayşen Bakioğlu¹
Kadriye Begüm Doğruyol Aladak²

Toplumun Eğitime İlgisi ve Diplomalı İşsizlik Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Study on the Society's Interest in Education and Graduate Unemployment

Öz

Bu araştırmanın amacı, toplumun eğitime ilgisi ile üniversite mezunlarının işsiz oluşlarının ilişkisi, nedenleri ve etkilerine ilişkin akademisyen görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını amaçlı örnekleme yöntemine uygun olarak belirlenmiş 40 akademisyen oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. Akademisyen görüşlerine göre Türkiye'de toplumun eğitime ilgisinin çoğunlukla düşük olduğu, eğitime olan ilginin ise yapay ve bilinçsiz olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Toplumun eğitime karşı ilgisizliğinin altında yatan başlıca sebepler olarak ekonomik nedenler ve bilginin değersizleşmesi ve eğitime olan güvenin azalması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akademisyen görüşlerine göre toplumun eğitime ilgisizliğinin toplum üzerindeki etkileri, sosyal, ekonomik, eğitsel, kültürel ve çevresel sorunlar olarak belirlenmiştir. Akademisyen görüşlerine göre toplumun eğitime ilgisinin artırılmasının üniversite mezunu işsizliğe çoğunlukla çözüm olarak görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Diplomalı işsizliği azaltmada toplumun eğitime ilgisinin artırılması yerine bilinçli ilginin artırılması ve eğitim-istihdam açısından politika ve planlamanın önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitime ilgi, toplumun eğitime ilgisi, diplomalı işsizlik, eğitim politikası

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between the interest of society in education and the unemployment of university graduates, including an investigation of the underlying causes and effects, as perceived by academics. The research was designed in accordance with the case study design, which represents one of the qualitative research approaches. The data were collected using semi-structured interview questions, which were developed by researchers. The study's participants were selected using the purposeful sampling method and consisted of 40 academics. Content analysis was performed in the analysis of the data. According to the academics, it was concluded that the interest of the Turkish society in education is mostly low, and the interest in education is evaluated as stilted and unconscious. It was concluded that the main reasons underlying the disinterest of society in education are economic reasons, devaluation of knowledge and low trust in education. According to the academics, the effects of the society's lack of interest in education on the society were determined as social, economic, educational, cultural and environmental problems. It was concluded that increasing the society's interest in education is not seen as a solution to university graduate unemployment. Instead, the importance of conscious interest in education and the significance of policy and planning in relation to education and employment were emphasized as potential avenues for reducing unemployment.

Keywords: Interest in education, society's interest in education, graduate unemployment, education policy

1. Marmara Üniversitesi

2. Süleyman Demirel University

Giriş

Eğitim, tarih boyunca toplumsal ihtiyaçlara ve değişmelere uyum sağlayarak evrim geçirmektedir. Bu evrim, eğitimin bilgi, beceri, anlayış ve değer kazandırma; bireylerde daha yüksek nitelikler geliştirerek onları toplumun daha iyi üyeleri haline getirme konusundaki önemini göstermektedir. Eğitim, insani, sivil, ekonomik ve sosyal eşitlik amaçları doğrultusunda toplumsal ilerlemeyi teşvik ederken kamusal yaşamı, aktif demokratik katılımı geliştirmekte; yaşam koşullarını ve üretkenliği iyileştiren entelektüel ve pratik beceriler de sağlamaktadır (Spiel vd., 2018). Şüphesiz eğitim, okullaşma yoluyla toplumun tüm kesimlerini içine alacak şekilde süreklilik arz etmektedir. Diğer bir deyişle eğitimin kapsayıcılığı, sadece belirli bir grubu ya da bireyleri değil, toplumun tüm kesimlerini (farklı yaş grupları, sosyoekonomik düzeyler, kültürel farklılıklar vb.) içine almaktadır. Bununla birlikte eğitim, sürekliliği, başlangıcı ve sonu olan sınırlı bir süreci değil, hayat boyu devam eden bir olgu olarak ele alınırken okullaşma da bu sürece katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla okullaşma yoluyla toplumun eğitime olan katılımı da gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle, bu kapsayıcılık ve süreklilik örgün eğitim sistemi üzerinden bireylerin eğitime erişimi ve katılımı olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte eğitim, toplumsallaşma işlevini gerçekleştirirken bir ülkenin ilerlemesine de katkı sağlamaktadır. Örneğin, Dewey'in Laboratuvar Okulu'ndaki deneyleri; zengin, dinamik ve sürdürülebilir bir topluma duyulan ihtiyacı göstermekte; okulların sanayileşme, kentleşme, bilim ve teknolojinin getirdiği değişimlere uyum sağlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir taraftan eğitimin toplumsal ilerlemeyi geliştirmesi diğer taraftan da eğitilmiş bireylerin ülkenin kalkınması için etkili bir araç olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla eğitimin niteliği ve topluma katkıları, ekonomik kalkınma ve sosyal eşitlik gibi temel toplumsal hedeflere ulaşmada kritik bir rol oynamaktadır.

Türkiye'de diplomalı işsizlerin toplam diplomalı işgücüne oranı %12 iken; eğitim seviyesi ilköğretim olan işsizlerin toplam eğitim seviyesi ilköğretim olan işgücüne oranı %11'dir (Worldbank, 2021a, 2021b). Öte yandan; Eurostat (2019) eğitim durumuna göre işsizlik istatistiklerine bakıldığında Avrupa'da eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranı düşmesine rağmen Türkiye'de tam tersi bir durum

söz konusudur. Bu bağlamda üniversite mezunu işsizlerin yüksek eğitimli işgücüne sahip olmalarına rağmen iş bulmakta zorlanmasının, toplumun eğitime olan ilgisizliğinden kaynaklanabileceği gibi toplumun eğitime olan ilgisizliğine de sebep olabileceği söylenebilir. 21.yy. toplumunun yer aldığı dijital dünyadaki değişim ve dönüşümlere bağlı olarak işsizlik sorununa yansımaları çeşitlenmektedir. İşsizliğin, sosyal bütünleşme öznel algısı, yaşam doyumu ile bireyin ruh sağlığı üzerinde zararlı etkilerinin olduğu (Pohlan, 2019), alkol ve uyuşturucu kullanımı, şiddet, hırsızlık gibi sosyal hastalıklarla ilişkilendirildiği (Zinyama, 2023) ve sosyal katılımı azalttığı (Azzollini, 2023) düşünüldüğünde dijital değişim ve dönüşümlerin toplum ve eğitim üzerindeki etkileri de bu bağlamda tartışılmalıdır. Ayrıca bir ülkenin ilerlemesi, eğitim sisteminin nitelikli olması ile yakından ilişkili olduğundan toplumun eğitime verdiği değer ve önemi anlamak, bunun geliştirilmesini sağlamak gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, toplumun eğitime ilgisi ile üniversite mezunlarının işsiz oluşlarına ilişkin akademisyen görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda; 21.yy. Türk toplumunun eğitime olan ilgisinin incelenmesi, toplumun eğitime ilgisizliğinin altında yatan sebeplerin belirlenmesi, eğitime ilginin toplum üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, üniversite mezunu işsizliğin sebeplerinin incelenmesi, toplumun eğitime ilgisini arttırma yoluyla üniversite mezunu işsizliğe çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Toplumun eğitime olan ilgisi ve diplomalı işsizlik üzerine yapılan bu araştırmada, eğitimsel ve sosyolojik açıdan ele alınan bu olguların, bireylerin mesleki yönelimlerini daha bilinçli bir şekilde belirlemeleri ve eğitim politikalarının istihdam odaklı yeniden düzenlenmesi açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Toplumun Eğitime İlgisi

Toplumun eğitime ilgisi, bir toplumun eğitime verdiği değer ve eğitimin önemi hakkındaki bilincinin zamansal ve mekânsal olarak değişiklik göstermesi olarak ifade edilebilir. Zamansal değişiklik, ele alınan toplumun bulunduğu çağın özellikleriyle şekillenmesi iken mekânsal değişiklik her toplumun kendine özgü yönlerini içermesi olarak ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Bu nedenle, eğitime verilen değer ve eğitim bilinci

toplumdan topluma değişebilir.

Genellikle toplumların eğitime ilgisi, ekonomik faktörler, kültürel ve sosyal faktörler, eğitim politikaları, teknolojik gelişmeler gibi konulardan etkilenmektedir (Spiliopoulou vd., 2018). Eğitime katılım oranı, eğitim yatırımları ise eğitime olan ilginin göstergelerinden bazılarıdır. Bunların yanında eğitime ilişkin toplumsal tutum ve değerler de toplumun eğitime ilgisinin göstergesi olarak görülebilir. Ayrıca, toplumun eğitime ilgisi, bir toplumdaki bireylerin eğitim uygulamaları, politikaları ve sonuçlarıyla ilgili kolektif katılım ve endişelerini de kapsamaktadır (Harackiewicz vd., 2016).

Toplumun eğitime ilgisizliği ise genellikle eğitim sistemi, eğitim politikaları ve sosyo-ekonomik faktörlerin birleşimi sonucu oluşan bir durum olup toplumun eğitime olan ilgisinin azalması veya hiç olmaması anlamına gelmektedir. Toplumun eğitime ilgisizliği, eğitim sisteminde ve sosyal yapıda çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Toplumun eğitime ilgisizliğine neden olan sorunlardan biri, üniversite mezunlarının işsiz kalmasıdır. Diplomalı işsizlik, toplumun ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerinde çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir (Alemayehu, 2019). Fenta (2024) tarafından yapılan mezun işsizliğinin sosyoekonomik zorluklarının değerlendirildiği çalışmada, bu durumun sadece bireyleri değil, aileleri ve toplumları da olumsuz etkilediğini ortaya konmuştur. Yüksek genç işsizlik oranlarının, ekonomik zorlanmaya neden olarak ailelerin, karşılık gelen iş fırsatları olmadan eğitime yapılan yatırımlar nedeniyle iflas da dahil olmak üzere mali zorluklar yaşamasına yol açtığı belirtilmektedir.

Üniversite Mezunlarının İşsizliği

Eğitimin bireylerin bilgi ve becerilerinin arttırdığı varsayımı altında, eğitim düzeyinin teorik olarak istihdam olasılığını arttırması beklenir (Pelek, 2022). Öte yandan diplomalı işsizlikte tam tersi bir durum söz konusudur. Alanyazında, üniversite mezunu işsizliği, diplomalı işsizlik ya da beyaz yakalı işsizlik olarak ifade edilen bu kavram, eğitilmiş bireylerin işgücü piyasasında kendi niteliklerine uygun bir iş bulamaması durumuna karşılık gelmektedir. Genç bireyler, işgücü piyasasına yeni girdiklerinden deneyimsizlikleri ve kıdem eksiklikleri nedeniyle ekonomik durgunluk

ve işsizlik oranlarının arttığı dönemlerde, özellikle açık ekonomilerdeki yüksek rekabet ve standartlar bağlamında, istihdam edilebilirlik açısından dezavantajlı bir konuma düşmektedir (Işık, 2016).

Türkiye’de genç işsizliği incelendiği çalışmalarda, bunun nedenlerinin araştırıldığı görülmektedir. Bora vd. (2011) tarafından Türkiye’deki beyaz yakalı işsizliği, eğitim ve istihdam arasındaki ilişkiyi sosyolojik bir perspektiften inceleyen “Boşuna mı Okuduk? Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği” adlı kitapta, üniversite eğitiminin, bireyleri istihdam edilebilir kılma yeteneğinin giderek aşındığı, diplomanın artık istihdam garantisi vermediği ve eğitim kalitesinde algılanan düşüş ve mezunların profilleri ile işgücü piyasasının gereksinimleri arasındaki uyumsuzluk vurgulanmaktadır. Benzer çalışmada, genç işsizliğin nedenleri olarak gençlerin aldığı eğitimin işgücü piyasası taleplerine uymaması, ücret ve yetenek uyumsuzluğu olduğu belirtilmektedir (Bayrakdar ve İncekara, 2013). Bu çalışmalara bakıldığında, eğitim ve istihdam ilişkisinin oldukça önemli olduğu göze çarpmaktadır.

Diplomalı işsizlik konusunda genç işsizlerin karşılaştığı sosyal, ekonomik ve psikolojik zorluklar da bulunmaktadır (Üstün vd., 2011). Örneğin; Seçer ve Yazıcı (2018) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin iş bulma umudu ile tükenmişlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik zorlukların yanı sıra genç işsizlerin yaşadığı sosyal ve ekonomik zorluklar, bu bireylerin ailelerini de etkilemekte ve genel olarak toplum üzerinde sosyo-ekonomik açıdan tahribata neden olmaktadır (Fenta, 2024). Halbuki genç nüfus, yüksek potansiyel enerjisi, yaratıcı fikirlere açıklığı ve yeniliğe kolay uyum sağlayabilmesi sayesinde ekonomik kalkınmada öncü bir rol oynamaktadır (Bayrakdar ve İncekara, 2013). Genç işsizliğin toplum üzerinde ekonomik açıdan etkilerinin yanı sıra toplumsal huzur, barış ve güveni de etkilediği bilinmektedir. Suç olaylarının artışı buna örnek olarak gösterilebilir. Toplumda hırsızlık olaylarının artması, taciz, terör, adam kaçırmaya ve diğer toplumsal barışı bozan sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Zinyama, 2023). Dolayısıyla genç işsizliğin, hem bireyleri, hem ailelerini hem de toplumu birçok açıdan derinden etkilediği söylenebilir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışması, araştırmacının bir veya birden fazla durum hakkında bilgi kaynakları kullanarak, ayrıntılı ve etraflıca bilgi toplayarak bir durum betimlemesi sunduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2016). Bu araştırmada, toplumun eğitime olan ilgisinin ve diplomalı işsizliğin ilişkisi, nedenleri ve etkileri bakımından mevcut durum hakkındaki akademisyen görüşleri araştırıldığından durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, bulguların farklı görüşleri belirleme ihtimalini arttırmaktadır (Creswell, 2016). Çalışmada maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla çalışmaya sosyal bilimler alanından olmak üzere farklı alanlarda ve unvanlarda görev yapan akademisyenlere ulaşılmıştır. Çalışmada, toplumun eğitime ilgisinin ve diplomalı işsizliğe ilişkin sosyal konuların toplumsal algıyı anlama ve kapsayıcı bakış açısı sunma açısından sosyal bilimler alanlarında görev yapan akademisyenlerin görüşlerine göre belirlenmesi tercih edilmiştir. Çalışmaya, Eğitim Bilimleri alanından 16 akademisyen, İdari ve İktisadi Bilimler alanından 14 akademisyen, Sosyoloji alanından sekiz akademisyen, Hukuk alanından bir akademisyen ve Felsefe alanından bir akademisyen katılmıştır. Tablo 1'de çalışma grubuna ilişkin akademisyenlerin alanlarına göre katılımcı sayısı verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubu

Alanlar	Katılımcı Sayısı
Eğitim Bilimleri	16
İdari ve İktisadi Bilimler	14
Sosyoloji	8
Hukuk	1
Felsefe	1
Toplam	40

Tablo 2'de katılımcıların alan, cinsiyet ve unvan değişkenlerini içeren kişisel bilgileri sunulmuştur.

Nitel araştırmalarda çalışma grubunun boyutunu belirlemeye yönelik kesin kurallar bulunmamakla birlikte; veri doygunluğunun yaygın olarak dikkate alındığı bilinmektedir (Guest, Bunce ve Johnson, 2006). Bu çalışmada, çalışma grubunun büyüklüğünü belirlemek için çalışma doygunluğu kriteri olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin kendini tekrar etmeye başladığı ortaya çıktıkça nitel verilerin doygunluğa ulaştığı belirlenmiştir (Merriam, 2015).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Akademisyen görüşlerine araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alınarak beş soru olarak yapılandırılmış çevrimiçi yazılı form (Google Forms) aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu çalışma gönüllülük ilkelerine dayanılarak yapılmıştır. Veri toplama aşamasından önce akademisyenlere çalışmanın amacı açıklanmış ve verdikleri yanıtların yalnızca akademik amaçlarla kullanılacağı bilgisi verilmiştir.

Araştırmanın verilerinin analizinde içerik analizi yaklaşımı kullanılmıştır. İçerik analizinin amacı, benzer verileri belirli kodlar, kategoriler ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek anlamlandırmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşmelerin ardından elde edilen veriler araştırmacılar tarafından yazılı metin haline getirilmiş ve elle kodlanarak analiz edilmiştir. Kodlar benzerliklerine göre kategorilere ayrılmış, kategoriler bir araya getirilerek alt temalar oluşturulmuş ve alt temalardan temalar türetilmiştir (Saldaña, 2009).

Bulgular

Çalışmada, içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular, "Toplumun Eğitime İlgisi", "Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Altında Yatan Sebepler",

Tablo 2*Katılımcıların Kişisel Bilgileri*

Katılımcı	Alan	Cinsiyet	Unvan
E1	Eğitim Bilimleri	Kadın	Arş. Gör.
E2	Eğitim Bilimleri	Erkek	Dr. Arş. Gör.
E3	Eğitim Bilimleri	Erkek	Dr. Arş. Gör.
E4	Eğitim Bilimleri	Kadın	Doç. Dr.
E5	Eğitim Bilimleri	Kadın	Arş. Gör.
E6	Eğitim Bilimleri	Kadın	Dr. Öğr. Üyesi
E7	Eğitim Bilimleri	Erkek	Dr. Öğr. Üyesi
E8	Eğitim Bilimleri	Kadın	Arş. Gör.
E9	Eğitim Bilimleri	Erkek	Doç. Dr.
E10	Eğitim Bilimleri	Kadın	Dr. Öğr. Üyesi
E11	Eğitim Bilimleri	Erkek	Prof. Dr.
E12	Eğitim Bilimleri	Kadın	Prof. Dr.
E13	Eğitim Bilimleri	Kadın	Arş. Gör.
E14	Eğitim Bilimleri	Kadın	Arş. Gör.
E15	Eğitim Bilimleri	Erkek	Prof. Dr.
E16	Eğitim Bilimleri	Erkek	Prof. Dr.
İ1	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Dr. Öğr. Üyesi
İ2	İdari ve İktisadi Bilimler	Kadın	Doç. Dr.
İ3	İdari ve İktisadi Bilimler	Kadın	Prof. Dr.
İ4	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Doç. Dr.
İ5	İdari ve İktisadi Bilimler	Kadın	Doç. Dr.
İ6	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Prof. Dr.
İ7	İdari ve İktisadi Bilimler	Kadın	Prof. Dr.
İ8	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Arş. Gör.
İ9	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Arş. Gör.
İ10	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Prof. Dr.
İ11	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Dr. Öğr. Üyesi
İ12	İdari ve İktisadi Bilimler	Kadın	Dr. Öğr. Üyesi
İ13	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Doç. Dr.
İ14	İdari ve İktisadi Bilimler	Erkek	Arş. Gör.
S1	Sosyoloji	Kadın	Arş. Gör.
S2	Sosyoloji	Erkek	Dr. Öğr. Üyesi
S3	Sosyoloji	Kadın	Arş. Gör.
S4	Sosyoloji	Erkek	Arş. Gör.
S5	Sosyoloji	Kadın	Arş. Gör.
S6	Sosyoloji	Erkek	Doç. Dr.
S7	Sosyoloji	Kadın	Doç. Dr.
S8	Sosyoloji	Erkek	Doç. Dr.
H1	Hukuk	Erkek	Arş. Gör.
F1	Felsefe	Erkek	Doç. Dr.

Tablo 3*Tema 1. Toplumun Eğitime İlgisine İlişkin Bulgular*

Toplumun Eğitime İlgisi	Katılımcılar	Görüşler
İlgili/Yüksek	E15, E16, S7, İ6, İ7	E15: "İlgili, beklentisi var."
Eğitimin Değerli Görülmesi	E1, E3, E7, E8, E9, S3, İ6, İ13	S3: "...Türk toplumu eğitime değer vermektedir bununla birlikte eğitilmiş insanlara saygı duymaktadır. Ayrıca aileler çocuklarına eğitim aldirmek için önemli ölçüde maddi kaynak ayırmaktadır."
Yapay ilgi/Bilinçsiz ilgi: Eğitimin "gerçek" amacına ilgisiz	E1, E4, E5, E6, E7, E9, E10, E11, S3, S4, S6, S7, İ8, İ1, İ11, İ13, H1	E6: "Genel anlamda toplumda eğitime yönelik büyük bir ilgi olduğunun kanaatindeyim. Ancak bilinçsiz bir ilgi bu. Şöyle ki, insanlar eğitimin sadece iş için gerekli olduğu zannına sahip. Yani insanlar için okul, üniversite sadece bir iş kapsı. Hedef; kendini, aileyi, yakın çevresini ve en nihayetinde milleti ve insanlığı geliştirmek değil. Hal böyle olunca da eğitim kendi doğal yapısından sıyrılmış durumda. İnsanlar sınav kazanıp işe yerleştiklerinde eğitilmiş olduklarını zannettiklerinden ortalık diploma sahibi ancak herhangi bir meziyet taşımayan binlerce insanla doldu."
Eğitimin meslek edindirme işlevi odaklı	E1, E3, E5, E7, E8, S3, S6, İ8, İ9, İ11, İ13	E5: "Türkiye toplumu; eğitimin insanların gönenç seviyesini artırma, sürdürülebilir, sağlıklı, demokratik, barışçıl, eşitlikçi ve adil bir toplum ve dünya yaratma işlevlerinden ziyade 'meslek edindirme' işlevine odaklanmakta ve büyük resimle ilgilenmemektedir. Eğitim sadece sınava hazırlanmak için var olan bir unsur ve mesleğe ulaşmada bir basamak gözüyle değerlendirilmekte, dolayısıyla pek çok önemli işlevi göz ardı edilmekte ve kıymet verilmemektedir. Eğitim çıktısı olarak diplomalı işsizler de toplumda sayıca ciddi bir oran oluşturduğundan eğitim tek bir boyuta indirgenerek (meslek edinme) değersizleştirilmektedir."
İlginin sınıfsal temelli olması	E1, E3, E5, E14, S6, İ4, İ5, İ11, İ13	İ13: "Eğitim, alt-orta sınıflarda gelir güvencesi, ekonomik-sosyal sermaye edinme ve toplumda yükselebileme şansı için önemseniyor. Spesifik olarak, sosyal sermayesi daha zayıf olan Aleviler, göçmenler vb. için eğitim yoluyla yükselme arayışı daha kritik bir önem taşıyor. Üst gelir gruplarında ise eğitim kültürel sermayeyi yeniden inşa etme aracı olarak önemseniyor"
Azalan ilgi	E12, E13, E16, S5, İ2	E13: "Eğitime olan ilgi son 5 yılda çarpıcı bir şekilde azalmıştır."
İlgisiz/Düşük	E2, E4, E6, E9, E10, E14, S1, S2, S8, F1, İ1, İ3, İ10, İ12, İ14	İ1: "Türk toplumunun büyük bir kısmı eğitimi bir angarya ve yerine getirilmesi gereken bir formalite olarak görmektedir. Aldığı temel düzeydeki örgün eğitimde, sürücü kursu eğitimlerinde, işyerindeki iş sağlığı güvenliği eğitimlerinde verilen eğitimlerin pratikte bir işe yaramadığına dair çok kuvvetli bir inancı vardır. Bu sebeple hepimizin lise sınıfında türev-integral konusu anlatılırken "Bunlar gerçek hayatta ne işimize yarayacak hocam" diyen bir kişi bulunur. Teorik konuda bilgi sahibi olup bu bilgileri uygulamaya geçiremeyenler sıkça hor görülür. Bu kişiler örnek gösterilerek eğitimin "boş iş" olduğunun altı çizilir. Söz konusu sorunlu bakış açısı sebebiyle Türkler, genelde verilen eğitimlere karşı son derece ilgisizdir."

Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Toplum Üzerindeki Etkileri (Sorunlar)", "Üniversite Mezunu İşsizliğinin Sebepleri", "Toplumun Eğitime İlgisinin Arttırılmasıyla Diplomalı İşsizliğe Çözüm Önerileri" olmak üzere beş tema altında toplanmıştır.

Toplumun eğitime ilgisi akademisyen görüşüne göre ilgili/yüksek ve ilgisiz/düşük şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, ilgili/yüksek olarak belirtilen ilginin eğitimin değerli/önemli/gerekli görülmesi, ilginin yapay/bilinçsiz olması, eğitimin meslek edindirme işlevi odaklı olması, ilginin sınıfsal temelli olması ve ilginin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. 40 katılımcıdan beş katılımcı toplumun eğitime ilgisinin yüksek olduğunu belirtirken 15 katılımcı toplumun eğitime ilgisinin düşük olduğunu belirtmiştir. Sekiz katılımcı eğitimin toplum nezdinden önemli/değerli görüldüğünü belirtmiştir. Katılımcıların yarısına yakını, toplumun eğitime ilgisinin olduğunu fakat bu ilginin yapay ya da bilinçsiz bir ilgi olduğuna dikkat çekmiştir. On bir katılımcı, toplumun eğitime olan ilgisini eğitimin meslek edindirme işlevine odaklı olduğunu belirtirken dokuz katılımcı, ilginin sınıfsal temelli olarak farklılaştığını belirtmiştir. Beş katılımcı ise toplumun eğitime olan ilgisinin azaldığını belirtmiştir. Katılımcılar, ilginin yüksek olmasını eğitime değer verilmesinden kaynaklanabileceği gibi sınıfsal temelli olarak farklılaşmada eğitime ilginin eğitimin meslek edindirme işlevinden ötürü alt ve orta sınıfın ilgisinin daha yüksek olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca toplumun eğitime ilgisinin olduğu belirtilirken bu ilginin yapay ve bilinçsiz olduğu da düşünülmektedir.

Akademisyenler, toplumun eğitime ilgisizliğinin altında yatan sebeplerin, çoğunlukla ekonomik nedenler, bilginin değersizleşmesi ve eğitime güvenin azalması, eğitim sisteminde politika ve planlama hataları ve değer yargılarındaki aşınmadan kaynaklandığını belirtmiştir.

Akademisyen görüşüne göre toplumun eğitime ilgisizliğinin toplum üzerindeki etkileri; sosyal, ekonomik, eğitsel, kültürel ve çevresel sorunlar olarak belirlenmiştir. Toplum üzerindeki sosyal etkilerden biri, şiddet ve suç olarak kategorilendirilmiştir. Şiddet ve suç kategorisinde katılımcılar, tecavüz, çocuk istismarları, şiddet, suç oranlarında artış, cinnet/cinayet vakaları,

düzenbazlık, hırsızlık, çeteleşme ve cemaatleşme gibi sosyal sorunlara değinmiştir. Bir diğer sosyal etki olarak Toplumsal Güvensizlik ve Adaletsizlik kategorisinde, adalete inancın kalmaması, güvenilir toplum düzeninden kopuş ve liyakatsizlik, sosyal sorun olarak ele alınmıştır. Siyasi manipülasyon olarak belirlenen sosyal sorunlar, temel hakların görmezden gelinmesi, demokrasiden uzaklaşma ve siyasetin kullanılması olarak ifade edilmiştir. Toplumsal Yozlaşma olarak yozlaşma, cehalet, toplumsal geri kalmışlık, okumuşu hakir görme ve otoriteye itaatkâr sürüye dönüşmeye ilişkin görüşlere ulaşılmıştır. Toplumsal birlik ve dayanışmanın bozulmasına ilişkin sosyal sorunlar ise toplumsal birlikteliğe ve dayanışmaya zarar, aile yapısının bozulması ve sağlıksız insan ilişkileri olarak belirlenmiştir. Ekonomik sorunlar olarak işsizlik, üretememe, eğitime daha az yatırım, gelir adaletsizliği, refah bir yaşam sürdürememe, ülke kalkınmasına zarar, işgücü verimsizliği, zaman ve emek israfı, entelektüel sektörlerin gelişmemesi /ilkel sektörlerin artması görüşlerine ulaşılmıştır. Eğitsel sorunlar olarak eğitimden ümidin kesilmesi/düşük beklenti, eşitsizlikler, eğitime sığ bakış, öznel eğitim programlarının türemesi, eğitime yoğun ilgi şeklinde görüşlere ulaşılmıştır. Kültürel sorunlar, sınıfsal/kültürel çatışma ve kültürün sürekliliğine engel olarak ifade edilmiştir. Çevresel sorunlar ise doğaya saygısızlık, çevreye zarar ve hayvan haklarının ihlali olmak üzere katılımcı görüşlerine ulaşılmıştır.

Akademisyen görüşüne göre üniversite mezunu işsizliğin sebepleri planlama ve politika hataları, makro sorunlar, yetiştirme ve yönlendirmedeki sorunlar ve bireysel sorunlar olmak üzere 4 alt temada toplanmıştır. Çok fazla üniversite açılmasını özellikle taşra bölgelerinde yerel ekonomik kalkınmayı güçlendirmek ve işsizliği eğitimle ertelemeye çalışmak olduğu belirtilmiştir.

Akademisyen görüşüne göre toplumun eğitime olan ilgisinin arttırılması üniversite mezunu işsizliğe çözüm olarak görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğu toplumun eğitime olan ilgisinin arttırılmasının üniversite mezunu işsizliğe çözüm olamayacağını belirtmiştir. 40 katılımcıdan 13 katılımcı ise çözüm olabileceğini düşünmektedir. 3 katılımcı ise toplumun eğitime zaten ilgisinin olduğunu yinelerken 4 katılımcı kararsız kalmıştır. 3 katılımcı ise fikir beyan etmemiştir.

Akademisyen görüşüne göre toplumun eğitime ilgisinin artırılması yoluyla diplomalı işsizliğe çözüm önerileri politika-planlama, eğitim sistemi ve toplumsal bilicinin artırılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma

Günümüzde bireyin eğitim sistemi içinde elde ettiği konumu ve diploması ile toplumda yer edinme durumunun (Yıldız, 2008) değiştiği görülmektedir. Eğitimli işgücü arttıkça işsiz olma durumunun azaldığı ya da diplomanın değerinin arttığı söylenememektedir. Toplumun eğitime ilgisinin olup olmama durumunda eğitime ilgi biçiminin belirleyici olduğu görülmektedir.

Çalışmada, toplumun eğitime ilgisinin yapay ve bilinçsiz bir ilgi olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda toplumun eğitime olanyapayve bilinçsiz olan ilgisinin, eğitimin "gerçek" amacına ilgisiz olması şeklinde görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin eğitim fırsatlarına erişimi, ailelerinin eğitim düzeyi ve sosyo-kültürel sermayesi ile yakından ilişkilidir. Çalışmada, toplumun eğitime ilgisizliğinin altında yatan başlıca sebebin, ekonomik nedenler olduğu bulunmuştur. Düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerde yetişen çocuklar, eğitim sisteminden daha az faydalanma eğilimindedir. Bu durum, toplumda genel bir eğitim bilinci eksikliği yaratmakta ve bireylerin eğitime olan ilgisini bilinçsiz hale getirmektedir (Bayındır ve Kara, 2022). Benzer şekilde birçok

Tablo 4

Tema 2. Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Altında Yatan Sebeplere İlişkin Bulgular

Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Altında Yatan Sebepler	Katılımcılar	Görüşler
Ekonomik nedenler	E1, E2, E8, E10, E13, E14, E15, E16, S2, S3, S4, İ3, İ4, İ5, İ7, İ8, İ11, İ12, İ13, İ14	<i>E8: "Toplumun eğitime ilgisi ve ilgisizliği altında yatan sebeplerin günümüzde ekonomi kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Eğitimin iyi bir iş bulmada basamak görevi gördüğünü ve alınacak eğitimin de bu temel amaç etrafında şekillendiğini söyleyebilirim. Bir ilgi duyulmasını iş bulmadaki işlevi karşıladığından bir ilgisizlik olmasını ise eğitim alınsa bile işsiz kalma oranlarının artış gösterdiği günümüzde bu sebepleri yarattığını düşünüyorum."</i>
Bilginin değersizleşmesi ve eğitime güvenin azalması	E5, E10, S4, S6, S7, F1, İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ8, İ9, İ13, İ14	<i>İ13: "Devlet okullarına ve eğitim sistemine sistemli olarak daha az yatırım yapılması, kamusal eğitimin önemsizleştirilmesi, sık sistem değişiklikleri, eğitim camiasında yönetim kademelerinin liyakatsizleştirilmesi, öğretmenlerin ve diğer eğitim çalışanlarının özlük haklarının zayıflatılması, toplumda genel olarak kamusal eğitime güvensizlik ve eleştiriye kaynaklık ediyor. Eğitim politikasının özelleştirmeyi teşvik eden anlayışı, sınav sistemlerinin haksız rekabete dayanıyor olması ve devlet okullarından çekilen kaynaklar, özel eğitim kurumlarının öne çıkarılmasına zemin hazırlıyor. Bu, yüksek ücretlerle bu okullarda çocuğuna eğitim aldırma imkanı olanlar açısından "satın alınan bir hizmet olarak eğitim" anlayışını oturtuyor. Görece yoksul çoğunluk bakımından, eğitimde fırsat eşitliğinin günden güne azalması, kamu görevlerinde mülakat uygulamalarıyla eşitsizliklerin devam edeceği inancı vb. nedeniyle eğitim yoluyla toplumda yer edinme beklentisini düşürüyor."</i>
Eğitim Sisteminde Planlama-Politika Hataları	E1, E3, E4, E12, E13, S4, S6, İ1, İ2, İ5, İ11, İ13	<i>S6: "Birçok sebep sayılabilir. Asıl etkenler yapısaldır. Yani Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitimle ilgili ilkelerinin, politikalarının olmamasıdır. Türkiye'de eğitim kendi içinde bir amaç değildir. İyi eğitim alınca ne olacağınız belirsizdir. İyi eğitimli olanlar sıklıkla cezalandırılır. Okullar nitelikli değildir. Okullar arasında aynı kentte bile çok farklar vardır. Eğitim hiçbir zaman okulla sınırlı olamaz. Öğrencilerin çoğu sosyal, kültürel etkinliklerden, ücretsiz kitap ve dergiden mahrumdur. Sınav başarısına odaklanılmış olmak, kültürü, bilimi, eğitimi, sanatı giderek gereksiz veya ikincil hale getirmiştir."</i>

Değer yargılarında aşınma	E2, E10, E14, S1, S3, S4, F1, İ1, İ3, İ8, İ11, İ14	<i>İ14: "Aile değerlerinde eğitimin önemli olmayışı, devletin eğitim sistemini kurumsallaştıramayışı ve farklı toplum kesimlerini entegre edememesi/etmemesi."</i>
Eğitim almayla istenilen maddi kazancı elde edememe	E1, E12, E13, E16, İ1, İ11, S3, H1, İ14	<i>S3: "eğitime maddi kazanç elde etme amaçlı önem verildiği zaman maddi kazancın eğitim dışı yollarla elde edildiği durumlarda eğitime ilgi azalır. Aslında günümüzde durum bu şekildedir. Maddi kazancın getirdiği toplumsal statü eğitimin getirdiği statüyü aşmış olabilir."</i>
İş bulamama kaygısı/İşsizlik	E7, E8, E13, E16, İ2, İ3	<i>E7: "genel anlamda ilginin kaynağı kolay işi bulma arzusu. İlgisizliğin sebebi ise bu arzuya ulaşamama ihtimalinin olması."</i>
Sınıfsal Temeller	E1, E5, S2, İ5, İ13, İ14	<i>E5: "Bireylerin içinde buldukları sosyal sınıflardan kaynaklanıyor olabilir; bireylerin eğitime ilişkin algı ve tutumları içinde buldukları sosyal sınıfta yansıtılmaktadır. Ait olduğu sınıfın eğitime ilişkin olumsuz tutumları varsa bireyin de algı ve tutumları olumsuz olabilir, zira bu algı ve tutumlar kendini yeniden üretmektedir."</i>
Siyaset/İdeolojik müdahaleler/belirsizlik	S4, S8, F1, İ8, İ12	<i>S4: "Okullara yönelik politik ve ideolojik müdahaleler"</i>
Eğitimin akademik başarı odaklı olması/ Diplomaya yönelim	E3, S1, S6, S7, E11	<i>S7: Hala diplomanın çocuğun geleceği için işlevsel olduğu inancının olması ya da başka yolu bilememe.</i>
Liyakatsizlik	S1, S5, F1, İ8, İ13	<i>S5: "Liyakata dayalı bir toplumsal hareketlilik imkanı giderek azaldığından eğitimin cazibesi azalıyor."</i>
Cahillik, cehalet	E2, E6, E9, İ10	<i>İ10: "Cehalet."</i>
Dini inanışlar	E2, S8, İ8	<i>İ8: "dini görüş sebebiyle modern eğitime karşı olan bir kesim bulunmaktadır. Sosyal görüş sebebiyle kız çocuklarının eğitime karşı olan bir kesim bulunmaktadır"</i>
Teknoloji	E12, S4	<i>E12: "Buna sebep olarak teknolojinin artan önemi en başta geliyor. Sürekli değişen öğretim programları gittikçe sadeleştirilip konular kolaylaştırılıyor. Bu nedenle de daha az şey öğrenerek mezun veriyoruz. Eğitim sistemindeki bozulmayla paralel olarak öğrencilerin de sorgulama ve araştırma yapmaya ilgisi düşüyor..."</i>
Gölge Eğitim	E1, İ5	<i>İ5: "Yüksek öğrenim için artan rekabet "gölge eğitim" olarak literatüre geçen örgün eğitim dışında alınan eğitim sayesinde yüksek nitelikteki üniversitelerde öğrenim görenler için önem arz ederken, geride kalanlar için sadece bir diploma sahibi olmanın ötesinde geçemiyor. Bu eşitsizliklerin içinde olan toplumun bir bölümü için sadece iyi bir üniversite değil, ülkenin içinde olduğu ekonomik ve kalkınma sorunlarının bir endişe kaynağı olması da bir etken. Eğitime olan ilgisizliğin nedeni eğitimin kendisinden değil, eğitimin netliği konusundaki güvensizlik ve endişelerden de kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle toplumsal başarıya ulaşmada eğitim sürecinde edinilen bilgi ve becerilerin önemi herkesçe bilinmektedir. Ancak üst gelir grupları için çoklu fırsatlar olası iken alt sınıflar için belirsizlik daha hakim konumdadır. Ailelerin sosyoekonomik durumunu belirleyen iki faktör olan hane halkı geliri ve ebeveyn eğitimi bu ilgi/ilgisizliğin temel nedeni olarak dikkate alındığında bu tür bir çalışmada genellemeye gitmeden önce olası tüm faktörlerin dikkate alınması gerekir."</i>

Tablo 5

Tema 3. Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Toplum Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Toplumun Eğitime İlgisizliğinin Etkileri	Katılımcılar	Görüşler
Toplumsal yozlaşma	E1, E2, E5, E7, E9, E10, E12, E13, S1, S2, S4, S5, S6, S8, İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ8, İ10, İ11, İ13	E7: "Toplum üzerindeki en önemli etkisi toplumu, düşünmeyen sorgulamayan, eleştirel bakamayan ve her söylenilene karşılıksız itaat eden bir sürüye dönüştürmesidir. Ancak bu itaat bile dürüst bir itaat olmayıp bireylerin çıkarlarına ulaşmada bir ön koşul olmasından kaynaklı bir itaattir. Eğitimsiz toplumlarda, otorite değişti an itaat de değişir. Yani erk kimdeyse, eğitimsiz toplum ona itaat eder. Bu yeni otorite kendi değerlerine zıt her türlü özelliğe sahip olsa bile."
Toplumsal Güvensizlik ve Adaletsizlik	E4, E5, E12, E13, S2, S4, İ1, İ5, İ8, İ13	E4: "Adalet inancın kalmaması, güvenilir toplum düzeninden kopuş ve dahası."
Toplumsal Birliğin ve Değerlerin Bozulması	E2, E5, E12, E14, S2, F1, İ2, İ8, İ13	F1: "Toplumsal birlikteliğe zarar vermesi..." İ2: "İnsani değerler dolayısıyla da toplumsal değerler aşınıyor. Daha kaba, daha ilkel bir topluma dönüşüyor..."
Şiddet ve Suç	E4, E5, E6, E13, S4, S6, S8, İ1, İ12,	E5: "...boşanmak isteyen çiftlerin birbirini darp etmesi, öldürmesi, çocukları ihmal ve istismar etmesi. Bireylerin iletişim biçimlerinin fiziksel kavgaya dönüşmesi, işsiz bireylerin intihar etmesi, kadına şiddet, LGBT'li bireylere şiddet... vandalizm... çocuk istismarları, cinnet vakaları, tecavüz, cinayet vs. gibi olguların tamamı toplumun eğitime karşı olan ilgisizliğinden kaynaklanmaktadır."
Siyasi manipülasyon	E1, E8, S8, İ1	E8: "Toplumun eğitime ilgisi eğitim politikalarına yönelik talebin ve isteklerin artmasına dolayısıyla da eğitim sisteminin gelişmesine sebep olacaktır. Günümüz Türkiye'sinde ise eğitime bir ilgiden çok ilgisizliğin baş gösterdiği söylenebilmektedir. Bu durumun ise toplum tarafından talep oluşturulmadığı için eğitimin bir gelecek inşa etme sürecinden çok günü kurtarmak ve siyasetin işlevlerini yerine getirmesinde bir meta olarak kullanılmasına yol açmaktadır. Ve uluslararası kabul edilmiş doğruluğu ve geçerliği kanıtlanmış eğitim modelleri yerine bir kılavuz niteliği gören ancak aslında herkesin kendi bakış açısından ele aldığı eğitim programlarının türemesine fırsat vermektedir."

Ekonomik Sorunlar	İşgücü verimsizliği ve üretememe	E2, E13, E16, S4, S6, İ7, İ9, İ3, İ4, İ5, İ6	İ9: "İşgücü verimsizliği..."
	İşsizlik	E4, E5, E11, S4, S7, İ1, İ12	S7: "Diplomalı gencin sayısal artışı." E11: "Lise çağında meslek edinebilecekleri yerde çok düşük puanlarla üniversitelere yerleşen bireylerin iş sorunu yaşayacakları çok açık."
	Gelir Adaletsizliği	E1, E5, İ5, İ6	E1: "üst segment diyebileceğimiz mesleklere daha çok sosyo ekonomik düzeyi iyi diyebileceğimiz ailelerden gelen çocuklar sahip oluyor. Ama daha somut emeğin devreye girdiği işlere sahip olan kişilerse toplumun daha alt kademesi diyebileceğimiz sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklar sahip oluyor bu mesleklere ve bu böyle sürekli kendini tekrar eden bir duruma dönüşüyor ve gelir adaletsizliği gibi iş hayatında da dolayısıyla eşitsizliklere yol açıyor."
	Zaman ve emek israfı	E11, S8, İ5	İ5: "Para karşılığı tiğ işi dantel öreerek geçimini sağlamaya çalışan (parmakları delik deşik olmuştu), hafta sonu zeytin toplamaya giden ve ailesine para gönderen öğrenciler gördüm. En iyi hayalleri diploma alıp daha yüksek bir maaşla işe girebilmektir. Ancak sadece diplomanın yeterli olmadığını da farkındalardı. Şimdilerde eğitim alsalar da umudunu kaybetmiş bu öğrencilerin bir şekilde yurt dışına çıkabilmek için üniversite eğitimlerini tamamlamak istemeleri olduğunu ifade edebilirim. Aldıkları sıradan eğitimin onları bir noktaya götüremediğinin farkında olan bu öğrencilerin aileleri için de vakit kaybindan başka bir şey olmayabiliyor."
	Entellektüel sektörlerin gelişmemesi /ilkel sektörlerin artması	S3, İ1	İ1: "toplumun hemen hiçbir alanda gelişim gösterememesine ve tüm alanlarda gerilemesi, bilim ve sanat değer görmediği toplumları terk eder, beyingöçü, ekonomik gelişmeyi sağlayacak yüksek katma değerli ve entellektüel birikim gerektiren sektörlerin (Yazılım, mekatronik, nanteknoloji, yapay zeka uygulamaları vb.) gelişmemesini; daha çok insan gücüne dayalı az katma değer yaratan ilkel sektörlerin (inşaat, tekstil, montaja dayalı sanayi vb.) ise ekonominin büyük çoğunluğunu oluşturmasına sebep olur. Söz konusu durumun sonucunda bu ülkede dış ticaret açıkları oluşur, bu açığın finanse edilmesi güçleştiği için döviz krizleri yaşanır, iş gücü çok ucuz olduğu için yabancı sermaye bu ülkelerin insanlarını niteliksiz iş gücü olarak kullanır, bu ülkeler sahip oldukları sektörlerdeki teknolojik gelişmeleri takip edemez ve uluslararası rekabet içerisinde yer alamaz, mevcut durum ülkede ekonomik refahı azalttığı için suç oranları artar, mevcut sektörler gelişmiş bir entellektüel sermaye istemediği için ülkede eğitilmiş olan kesim işsizlik sorunu ile karşılaşır, sektörlerin insangücü ihtiyacı nitelikli (liyakatlı) insana değil de kolay yönetilebilir/boyun eğen insana yöneliktir. "Dij güç"lerin iliştiği toplumlar genelde bu toplumlardır."
	Yoksulluk ve Fakirleşme	İ10, İ11	İ10: "Yoksulluk..."

Eğitsel Sorunlar	Eğitimden ümidin kesilmesi/düşük beklenti	E2, E3, E4, E5, E8, E11, İ5, İ13, İ14	E3: "Nitelikli öğrenciler eğitim sisteminden ümidi kesip formal eğitim dışında çareler üretebilirler. açık liseye yönelen öğrenci sayısındaki artış bunu desteklemektedir. insanların eğitimden düşük beklentiye sahip olması, beceri kazandırma işlevini yerine getirmekten uzak okulların varlığını sorgulamaya neden olmaktadır."
	Eşitsizlikler	E1, İ5, İ13	E1: "Hem öğrencilerin eğitime erişmesinde adaletsizlik eşitsizliğin artmasına yol açıyor hem de iş hayatında da yine eşitsizliklere yol açıyor. Farklı sosyo ekonomik kültürden gelen çocuklar farklı okullara özel okullar ya da devlet okulları olarak bölünüyor. Sonra bu iş hayatlarını da etkiliyor. Dolayısıyla üst segment diyebileceğimiz mesleklere daha çok sosyo ekonomik düzeyi iyi diyebileceğimiz ailelerden gelen çocuklar sahip oluyor. Ama daha somut emeğin devreye girdiği işlere sahip olan kişilerse toplumun daha alt kademesi diyebileceğimiz sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklar sahip oluyor bu mesleklere ve bu böyle sürekli kendini tekrar eden bir duruma dönüşüyor ve iş hayatında da dolayısıyla eşitsizliklere yol açıyor"
Kültürel Sorunlar	Sınıfsal/Kültürel çatışma	E1, S4, İ5, İ8, İ13	S4: "sınıfsal/kültürel çatışma vb. birçok problem üzerinde etkili olabilir."
	Kültürün sürekliliğine engel	E5, E9, İ3	E9: "Toplumun kendini çağlara göre yeniden düzenlemesini/kültürün sürekliliğini engeller."
Çevresel Sorunlar	Doğaya Saygısızlık ve Çevreye Zarar	E4	E4: "doğaya saygısızlık, çevreye zarar ve bu liste uzar gider."
	Hayvan Hakları Sorunları	E5	E5: "hayvan hakları sorunları..."

toplum, eğitimin algılanan değerini azaltan önemli sosyo-ekonomik zorluklarla karşı karşıyadır. Yoksulluk ve ekonomik istikrarsızlığın yarattığı baskılar, uzun vadeli eğitim hedefleri yerine acil hayatta kalmaya öncelik verilmesine yol açabilir. Bu tür sorunlarla boğuşan bölgelerde aileler eğitimi bir ihtiyaçtan ziyade lüks olarak görebilir ve bu durum, eğitim kurumlarına olan bağlılığın azalmasına neden olabilir (Altan, 2020).

Son zamanlarda yapılan eğitim reformları genellikle standardizasyon ve hesap verebilirliği vurgulamakta, bu da eğitim kurumları ile hizmet ettikleri toplumlar arasında bir kopukluk yaratabilmektedir. Eleştirel görüşler, bu reformların gerçek eğitim ihtiyaçlarından ziyade kurumsal çıkarlara öncelik verme eğiliminde olduğunu ve eğitimin eleştirel düşünme ve yaratıcılığı teşvik etmekten ziyade uyumla ilgili olduğu algısına yol açtığını savunmaktadır. Bu bakış açısı, halkın eğitim girişimlerine olan ilgisini azaltabilir, çünkü insanlar okulların gerçek ihtiyaçlarına

veya isteklerine hitap etmediğini düşünebilir (Caratozzolo vd., 2023). Nitekim bu çalışmada, üniversitelerin diploma üreten kurumlar haline dönüşerek diplomanın değersizleştiği ve üniversite, bölüm, öğrenci ve mezun fazlalığının diplomalı işsizliğin altında yatan sebeplerden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çalışmada, toplumun eğitime değer verdiği fakat meslek edindirme işlevine odaklandığı söylenebilir. Dolayısıyla meslek edindirme işlevine aşırı odaklanma, diploma enflasyonunu beraberinde getirmektedir. Yalçıntaş ve Akkaya (2019) tarafından yapılan çalışmada, her şehre bir üniversite projesinin, sadece akademik değil, toplumsal ve kültürel alanlarda da birçok dönüşümün tetikleyicisi olduğu ve üniversitelerin de öncelikle piyasaya diploma edindirme işlevini gerçekleştirdiği belirtilmektedir.

Yapılan çalışmalarda; alanda yetişmiş mezun sayısının sektörde iş bulma imkânlarıyla aynı doğrultuda artmadığı bölümlerde okuyan

öğrencilerin, işsizlik sorunuyla daha fazla karşı karşıya kaldığı (Korkmazer, 2020); iş bulma olanağı az olan üniversitelerdeki bölümlerin kapatılması, istihdam alanı olan bölümlere nitelikli öğrencilerin alınması, üniversiteye az ama başarılı bireylerin alınmasının gerekliliği ifade edilmektedir (Çivilidağ, 2019). Bu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Toplumun eğitime ilgisizliğinin altında yatan sebeplerden biri, "sosyal değerlerde / değer yargılarında aşınma" olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, toplumun eğitime ilgisizliğinin toplum üzerindeki etkileri olarak sosyal sorunlara (suç, şiddet vb.) neden olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda, işsizliğin şiddet, hırsızlık gibi sosyal hastalıklarla ilişkilendirildiği (Zinyama, 2023) ve artanyoksulluk, suç gibi toplumsal sorunlara neden olduğu ortaya konmuştur (Grosso ve Smith, 2012). Bu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Zinyama (2023) ve Grosso ve Smith'in (2012) çalışmaları, işsizlik ile suç oranları arasındaki ilişkiyi ele alırken, bu araştırmada da benzer şekilde işsizlik oranlarının artışının, toplumsal şiddet ve suç oranlarını nasıl tetikleyebileceğini göstermektedir. Bu bulgu, eğitim politikalarının sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal barış açısından da önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Alanyazında diplomalı işsizliğin nedenleri olarak ekonomik durgunluk ve krizler, eğitim ve işgücü piyasası uyumsuzluğu (Brzinsky-Fay, 2017; Çondur ve Cömertler Şimşir, 2017) olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada da diplomalı işsizliğin toplum üzerinde ekonomik sorunlara neden olabileceği gibi toplumun eğitime ilgisizliğinde ekonomik nedenlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumun eğitime ilgisizliğinin altında yatan sebepler, toplumun eğitime ilgisizliğinin toplum üzerindeki etkileri ile işsizliğin sebepleri arasında toplumsal yozlaşma ortak bir sonuç olarak elde edilmiştir. Toplumsal yozlaşma olarak liyakatsizlik, sosyal sorunlardan biri olarak görülmüştür. Alanyazında liyakatsizliğin eşitsizlikleri arttırdığı ve toplumda çatışmalara neden olduğu belirtilmektedir (Markovitz, 2020). Türkiye'de toplumun geçmişten gelen meritokrasi geleneği bulunmaktadır (Karagözoğlu, 2013). Bu geleneğin değişen toplum için de sürdürülmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, toplumun eğitime ilgisinin arttırılması ve diplomalı işsizliğin çözümünde liyakatin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitimin toplumsal kalkınma üzerinde teknolojik ve bilimsel gelişmeyi sağlaması, demokratikleşmenin artması; ekonomik, politik, sosyal, kültürel yönlerden gelişim sağlaması; eşitsizliğin azalması, suç oranlarının azalması, refah seviyesi yüksek toplumlar oluşturması, kişi başına düşen gelirin artması gibi etkileri bulunmaktadır (Karadağ ve Balkar, 2015). Diplomalı işsizlik arttıkça ve toplumun eğitime ilgisinin yönü değiştikçe toplumsal kalkınma üzerinde olumsuz etkilerinin olacağı söylenebilir. Ayrıca, toplumun eğitime ilgisizliğinin, işsizliğe neden olabileceği gibi diplomalı işsizliğin toplumun eğitime ilgisizliğine neden olabileceği söylenebilir. İşsiz kalan gençlerin karşılaştığı eşitsizliğin en temel nedeni yine eğitim sistemi olmaktadır (Brzinsky-Fay, 2017). Eğitime, özellikle de yükseköğretime yapılan kamu harcamaları, genç işsizlik oranlarındaki düşüşle ilişkilendirilmiştir. Bir çalışma, yükseköğretime yapılan kamu harcamalarındaki %1'lik bir artışın uzun vadede mezun genç işsizlik oranını %5,85 oranında azaltabileceğini ortaya koymuştur (Mehmetaj ve Xhindi, 2022).

Toplumsal eşitsizliklerin giderilmesinde eğitimin rolünü araştıran Blanden vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada, farklı sosyo-ekonomik geçmişlerden gelen çocuklar arasındaki önemli başarı farkları belgelenmiş ve eğitimin ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri azaltmada bir araç olarak önemi vurgulanmıştır. Dolayısıyla, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesinde eğitim, bireylere fırsat eşitliği sağlayarak sosyal hareketliliği artırmak, dezavantajlı grupların güçlenmesini desteklemek ve toplumun daha adil bir yapıya kavuşmasını sağlamak gibi hayati bir rol oynadığı söylenebilir.

Toplum, eğitim ve ekonominin birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen sistemler olduğu görülmektedir. Toplumun eğitime verdiği önemin, ekonomik etmenlerin ve eğitim niteliğinin karşılıklı ilişkisi sonucunda üniversite mezunu işsiz oluş durumu azaltılabilir. Toplumun eğitim süreçlerine aktif katılımını sağlamak da eğitimin niteliğini geliştirebilir (Rekha ve Praveena, 2015). Bu da ancak toplumun eğitime bilinçli bir ilgi göstermesi ile mümkün olabilir. Dolayısıyla, toplumun eğitime olan ilgisinde bilinç düzeyinin önemli olduğu söylenebilir. Üniversite mezunu işsizliğin önlenmesine yönelik ise politika ve planlamanın önemli olduğu görülmektedir.

Dolayısıyla nicelikten ziyade niteliğe önem verilmesi (Ör. Lisansüstü eğitim mezunu sayısını arttırma yerine lisansüstü nitelikli eğitim almış mezun verebilme ve istihdam edebilme) ve sertifika programlarının yaygınlaşması aracılığıyla meslek eğitimi veren okulların yaygınlaştırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Alemayehu, M. (2019). Challenges and opportunities of unemployed graduate youth in Woldia town. *Addis Ababa University, 9(3)*, 1.
- Altan, M. Z. (2020). Education as a Social System: Present and Future Challenges. *Education Reform Journal, 5(1)*, 1-7.
- Azzollini, L. (2023). Unemployment and Social Participation: the joint role of Individual and Contextual Unemployment in Europe. *Partecipazione E Conflitto, 15(3)*, 916-955.
- Bayındır, G., ve Kara, B. (2022). Eğitimde Toplumsal Tabakalaşma: Ayrıcalıkların Eğitimi Üzerine Çok Boyutlu Sosyolojik Bir Analiz. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 5(3)*, 69-128.
- Bayrakdar, S., & İncekara, A. (2013). Türkiye'nin genç işsizlik profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi, 4(1)*, 15-38.
- Blanden, J., Doepke, M., & Stuhler, J. (2022). Education Inequality. Discussion Paper No. 1849. *Centre for Economic Performance*.
- Bora, A., Erdoğan, N., Bora, T., & Üstün, İ. (2016). *Boşuna Mı Okuduk?: Türkiye'de Beyaz Yakalı İşsizliği: Türkiye'de Beyaz Yakalı İşsizliği*. İletişim Yayınları.
- Brzinsky-Fay, C. (2017). The interplay of educational and labour market institutions and links to relative youth unemployment. *Journal of European Social Policy, 27(4)*, 346-359.
- Caratozzolo, P., Membrillo-Hernández, J., & Zavala, G. (2023). Education and society: new approaches for new challenges. In *Frontiers in Education* (Vol. 8, p. 1290101). Frontiers Media SA.
- Creswell, J. W. (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. *Ankara: Siyasal Kitabevi*.
- Çivilidağ, A. (2019). İşsizlik Sorununa Fenomenolojik Bir Yaklaşım: Üniversite Mezunu Genç İşsizlerin Görüşlerine Göre İşsizlik Sorunu. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 9(2)*, 197-217.
- Çondur, F., ve Cömertler Şimşir, N. (2017). Türkiye'de eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkilerinin analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2(6)*, 44-59.
- Eurostat (2019). The higher the education, the lower the unemployment rate. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20190920-1>
- Fenta, A. A. (2024). Assessing the socioeconomic challenges of graduate unemployment on the community: the case of Sekela Woreda, Ethiopia. *Cogent Social Sciences, 10(1)*, 2306922.
- Grosso, J. L., ve Smith, T. L. (2012). Poverty and unemployment: A cultural approach. *Thunderbird International Business Review, 54(1)*, 79-90.
- Guest, G., Bunce, A. ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods, 18(1)*, 59-82.
- Harackiewicz, J. M., Smith, J. L., & Priniski, S. J. (2016). Interest matters: The importance of promoting interest in education. *Policy insights from the behavioral and brain sciences, 3(2)*, 220-227.
- Işık, V. (2016). Türkiye'de genç işsizliği ve genç nüfusta atalet. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5(11)*, 130-145.
- Karadağ, N., ve Balkar, B. (2015). Toplumsal Kalkınmanın Bir Aracı Olarak Eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1)*, 225-239.
- Karagözoğlu, A. A. (2013). Eğitim kurumları yöneticisi yetiştirme ve atamada meritokrasi/ Meritocracy in training and assignment of educational institutions administration.

- Korkmazer, F. (2020). Üniversite Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Algılarının İncelenmesi. *Business Economics and Management Research Journal*, 3(2), 141-152.
- Markovitz, D. (2020). How Meritocracy Worsens Inequality—and Makes Even the Rich Miserable <https://insights.som.yale.edu/insights/how-meritocracy-worsens-inequality-and-makes-even-the-rich-miserable>
- Mehmetaj, N., & Xhindi, N. (2022). Public expenses in education and youth unemployment rates—a vector error correction model approach. *Economies*, 10(12), 293.
- Merriam, S. B. (2015). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (S. Turan, Çev. 3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pelek, S. (2022). Türkiye’de diplomalı işsizlik: işsiz üniversite mezunlarının iş piyasası örüntüleri. *Journal of Management and Economics Research*, 20(1), 247-270.
- Pohlan, L. (2019). Unemployment and social exclusion. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 164, 273-299.
- Rekha, M. P., & Praveena, K. B. (2015). A study on educational interest of secondary school students. *Asian Journal of Development Matters*, 9(1), 40-44.
- Saldaña, J. (2009). The coding manual for qualitative researchers. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc.
- Seçer, B. (2018). Üniversite Öğrencilerinde İş Umudu ve Tükenmişlik İlişkisi. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 48-60.
- Spiel, C., Schwartzman, S., Busemeyer, M., Cloete, N., Drori, G., Lassnigg, L., Schober, B., Schweisfurth, M. and Verma, S. (2018) The contribution of education to social progress. In: International Panel on Social Progress, (ed.) Rethinking Society for the 21st Century: Report of the International Panel for Social Progress. Cambridge University Press: Cambridge, pp. 753-778. ISBN 9781108399661 (doi:10.1017/9781108399661.006).
- Spiliopoulou, G., Koustourakis, G., & Asimaki, A. (2018). Factors Influencing the Formation of the Educational Choices of Individuals of Different Social Origin: A Review of Recent Sociological Scientific Literature. *Open Journal for Educational Research*, 2(1), 19-30.
- Worldbank (2021a). Unemployment with basic education (% of total labor force with basic education) – Türkiye. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.BASC.ZS?locations=TR>
- Worldbank (2021b). Unemployment with advanced education (% of total labor force with advanced education) – Türkiye. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.ADVN.ZS?locations=TR>
- Yalçıntaş, A., & Akkaya, B. (2019). Türkiye’de akademik enflasyon: “her ile bir üniversite politikası” sonrasında Türk yükseköğretim sistemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(3), 789-810.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 13-32.
- Zinyama, T. (2023). Critical Examination of the Implications of Youth Unemployment in Zimbabwe. In *Research Anthology on Macroeconomics and the Achievement of Global Stability* (pp. 1523-1543). IGI Global.